

یکی از سه نفر • بهزاد منوچهریان • تصویرگر: حسین یوزباشی

ریاضی دان معاصر؛ دکتر عین الله پاشا

در سال ۱۳۲۸ در کرج به دنیا آمد. تا پایان دبیرستان در کرج تحصیل کرد. سپس برای تحصیل در رشته ریاضی وارد دانشگاه تهران شد. در سال ۱۳۴۹، در حال تحصیل در دوره کارشناسی، به طور اتفاقی با مؤسسه ریاضیات که چهار سال قبل مرحوم دکتر غلامحسین مصاحب در تهران تأسیس کرده بود، آشنا شد. خودش می گوید: «آن سال دانشگاه تعطیل شد. گویا در دانشگاه اعتصاب شده بود! من می رفتم کرج و می نشستم و کتاب می خواندم؛ کتاب های متفرقه. یک روز در زمستان حوصله ام سر رفت! بلند شدم و به تهران آمدم و سراغ هم کلاسی هایم در کوی دانشگاه رفتم. یکی دو نفرشان را پیدا کردم. گفتم: شما در تهران چه می کنید؟ گفتند: می رویم در خیابان ها می گردیم. به ایشان گفتم: مثلاً امروز چه کار کردید؟! گفتند: تا مؤسسه ریاضیات رفتیم و برگشتیم. گفتم: آنجا چه جور جایی است؟ گفتند: رفتیم و این کتابچه راهنما را گرفتیم. به درد ما نمی خورد. اگر تو می خواهی بگیر و ببر.» او کتابچه را گرفت و هنگام برگشت به کرج، در اتوبوس کتابچه را خواند. از آنجا تصمیم گرفت برای شرکت در آزمون ورودی مؤسسه ریاضیات آماده شود.

وقتی برای شرکت در آزمون ورودی به مؤسسه مراجعه کرد، دید حدود شصت نفر دیگر هم آمده اند. آزمون ورودی شفاهی بود. اولین بار دکتر مصاحب را آن روز دید که در اتاقی نشسته بود و با یک یک آن شصت نفر مصاحبه کرد.

پاشا به خاطر می آورد که در مصاحبه، دکتر مصاحب یک ورقه رونوشت از یک کتاب ریاضی انگلیسی به او داد و از او خواست از اتاق خارج شود، پس از مطالعه آن ورقه به اتاق بازگردد و مطلب آن را برای دکتر مصاحب توضیح دهد. سپس یک پرسش هم از نامساوی ها از او پرسیده بود.

وقتی نتیجه آزمون مشخص شد، ده نفر برای شرکت در کلاس آمادگی تابستان انتخاب شدند. در پایان دوره تابستان، آزمونی برگزار شد و او بین هفت نفری بود که قبول شده بودند. در واقع، این کلاس برای ایجاد آمادگی قبول شدگان، به منظور آغاز دوره مدرسی در مؤسسه ریاضیات، تشکیل می‌شد. دکتر مصاحب در دوره تابستان درس نداد، اما آزمون آخر دوره را خودش گرفت. با آمونی که گرفت، برای آن‌ها جا انداخت که در مؤسسه باید خیلی جدی برای یادگیری بکوشند.

او به یاد می‌آورد که یک روز پای تخته، مطالب تعیین شده درس آنالیز ریاضی را تا آنجا که حاضر کرده بود، برای استاد (دکتر مصاحب) توضیح داد و بعد سکوت کرد.

استاد که توقع بیشتری از او داشت، وقتی دید او ساکت شد، به او تشر زد:

بالاخره ذات خودت را نشان دادی!

در پایان دوره دوساله، او بین سه نفری که تا پایان دوره دوام آورده بودند، به رتبه دوم دست پیدا کرد و توانست مدرک «مدرسی ریاضیات» را بگیرد.

از آنجا که نفرات اول و دوم هر دوره

می‌توانستند در تهران در مؤسسه ریاضیات استخدام شوند، او استخدام شد و تا هنگامی که برای ادامه تحصیل به آمریکا رفت،

چهار سال در مؤسسه تدریس کرد. مؤسسه بخشی مستقل از دانش‌سرای عالی به حساب می‌آمد. او هم در آن چهار سال درس‌های گوناگون ریاضی را تدریس کرد.

پس از آنکه از دانشگاه ایالتی میشیگان در رشته آمار مدرک دکترا گرفت، در سال ۱۳۶۲ به ایران بازگشت. پاشا بار دیگر به مؤسسه ریاضیات بازگشت، ولی دیگر مانند گذشته درس‌های گوناگون نداد. از آن پس، بیشتر درس‌های آمار و احتمال و درس‌های مرتبط با آن‌ها را تدریس می‌کرد.

پس از دکتر مصاحب و دکتر فرودی قاسم‌آبادی، او سومین رئیس مؤسسه ریاضیات بود که از ۱۳۶۳ تا ۱۳۶۶ مدیریت مؤسسه را به عهده داشت. پاشا از سال ۱۳۸۶ به مرتبه استادی آمار دانشگاه خوارزمی رسید و در سال ۱۳۹۵ هم بازنشسته شد.

او همواره در عرصه‌های علمی و اجرایی فعال بود و در دهه‌های گذشته، علاوه بر انتشار بیش از سی‌وپنج مقاله تخصصی به زبان انگلیسی و ترجمه و تألیف بیست مقاله ترویجی و پژوهشی به زبان فارسی، شانزده کتاب درسی برای دوره‌های پیش‌دانشگاهی و دانشگاهی تألیف و چهار کتاب هم ترجمه کرد. آخرین اثر تألیفی او «ریاضیات تصادفی» است که در سال ۱۴۰۰ منتشر شد.

پاشا علاوه بر عضویت در انجمن‌های ریاضی و آمار، مسئولیت‌های متعددی هم در دانشگاه‌های خوارزمی، تربیت مدرس، آزاد و پیام نور به عهده داشته است.

